

Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Полтавська політехніка
імені Юрія Кондратюка»
Навчально-науковий інститут фінансів, економіки, управління та права
Кафедра фінансів, банківського бізнесу та оподаткування
Білостоцький технологічний університет (Польща)
Університет прикладних наук (Литва)
Інститут транспорту та телекомунікацій (Латвія)
«1 грудня 1918 р.» Університет Альба Юлія (Румунія)
Міжнародний науково-освітній та навчальний центр (Естонія)
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Кафедра фінансів
Донецький національний університет імені Василя Стуса
Луцький національний технічний університет
Одеський національний економічний університет
Сумський державний університет
АТ «Сенс Банк»

РОЗВИТОК ФІНАНСОВОГО РИНКУ В УКРАЇНІ: ЗАГРОЗИ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

**Матеріали VI Міжнародної науково-практичної
конференції**

27 листопада 2024 р.

Полтава
2024

УДК 336.7 (06)

М.34

Редакційна колегія:

Степова О.В., д.т.н., професор, проректор з наукової роботи; Онищенко С.В., д.е.н., професор, директор Навчально-наукового інституту фінансів, економіки, управління та права; Єгоричева С.Б., д.е.н., професор; Птащенко Л.О., д.е.н., професор; Дмитренко А.В., д.е.н., доцент; Свистун Л.А., к.е.н., доцент; Маслій О.А., к.е.н., доцент; Худолій Ю.С., к.е.н., доцент; Глушко А.Д., к.е.н., доцент; Вовченко О.С., к.е.н., доцент.

М.34 **Розвиток фінансового ринку в Україні: загрози, проблеми та перспективи:**
Матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції, 27 листопада 2024 р.
Полтава: НУПП, 2024. 164 с.

ISBN 978-966-616-184-3

У збірнику матеріалів VI Міжнародної науково-практичної конференції представлено широкий спектр питань, пов'язаних із розвитком фінансового ринку України в сучасних умовах. Дослідження авторів охоплюють теоретичні та практичні аспекти функціонування фінансового сектору, зокрема: аналіз світового досвіду та його адаптацію до українських реалій; забезпечення стабільності та безпеки фінансового ринку; тенденції розвитку грошово-кредитного ринку та їх вплив на економіку; ефективні методи управління фінансами підприємств; гармонізацію національної системи обліку, аудиту та оподаткування з європейськими стандартами.

Участь у конференції взяли науковці та практики з Польщі, Литви, Латвії, Румунії, Естонії та різних міст України: Вінниці, Києва, Луцька, Львова, Мелітополя, Одеси, Сум.

Призначений для фахівців фінансового ринку, працівників фінансової сфери, науковців, викладачів, слухачів та студентів.

УДК 336.7 (06)

ISBN 978-966-616-184-3

© Національний університет «Полтавська
політехніка» імені Юрія Кондратюка

які охоплюють різні сфери та галузі економіки (фінансова сфера, сфера охорони здоров'я, енергетика та транспорт) та спрямовані як на урядові структури, так і приватних осіб. Характерною особливістю кіберзлочинної діяльності останніх років є спрямування атак не лише на великі корпорації чи урядові структури, але й на малий бізнес, громадські організації тощо.

Міжнародний характер даної діяльності призводить до того, що більшість атак здійснюються з однієї країни за допомогою серверів в інших країнах і спрямовані на завдання шкоди суб'єктам з різних частин світу. Досить часто дані угруповання діють як багатонаціональні корпорації, що використовують розподілені мережі хакерів.

Використання сучасних технологій для автоматизації процесів здійснення незаконної діяльності у цифровому просторі. Найбільш поширеними технологіями кіберзлочинної діяльності слугують технології штучного інтелекту та машинного навчання для автоматизації атак (фішинг, злом паролів, шкідливі програми), технології Інтернету речей для доступу до корпоративних мереж, криптовалют для відмивання коштів, фінансування тероризму та отримання викупу тощо.

Еволюція методів атак. З кожним роком спостерігається трансформація методів здійснення кібератак, що передбачає використання як психологічних методів для викрадення даних користувачів (соціальна інженерія), кібершпигунства, викрадення даних компаній та урядів, здійснення атак з метою блокування системи та подальшою вимогою викупу тощо.

Орієнтація на фінансову сферу. Одним із поширених напрямків кіберзлочинної діяльності слугують атаки на банківські установи та платіжні системи, що спрямовані на злом банківських систем та викрадення коштів, викрадення даних кредитних карт через злом баз даних або скімінгові пристрої. Значна привабливість даної сфери зумовлена високою вартістю активів і вразливістю системи до зломів.

Таким чином, кіберзлочинність у фінансовій сфері призводить не лише до значних фінансових втрат, але і значно підриває довіру суспільства та міжнародної спільноти й до цифрових фінансових систем. Боротьба з даним явищем вимагає комплексного підходу, що передбачає посилення технічного захисту суб'єктів фінансової системи, підвищення обізнаності громадян та кваліфікації працівників, вдосконалення системи правового регулювання даної діяльності.

Література

1. Identity Theft Resource Center. *Data Breach Report*, 2024. URL: https://www.idtheftcenter.org/wp-content/uploads/2024/01/ITRC_2023-Annual-Data-Breach-Report.pdf.
2. U.S. Bureau of Labor Statistics. *BLS Occupational Outlook Handbook: Information Security Analysts*, 2024. URL: <https://www.bls.gov/ooh/computer-and-information-technology/information-security-analysts.htm>.
3. David Pur N. Which Countries are Most Dangerous? *Cyber Attack Origin – by Country*, 2024. URL: <https://blog.cyberproof.com/blog/which-countries-are-most-dangerous>.
4. Kaspersky. *Cyberthreat real-time map*, 2024. URL: <https://cybermap.kaspersky.com>.

УДК 336.71

*Птащенко Ліана Олександрівна,
професор, доктор економічних наук
Кулинич Аріна Олексіївна, магістрант*

Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (Україна)

БЮДЖЕТНА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ В ПЕРІОД ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ

Бюджетна безпека України в умовах військового стану є одним із найважливіших чинників для забезпечення фінансової стабільності держави, соціального захисту населення та збереження економічної стійкості. Війна створює специфічні виклики для державного бюджету, оскільки значно збільшуються витрати на оборону. Водночас зростає залежність від зовнішніх джерел фінансування, а надходження з податкових джерел знижуються. Ці фактори визначають необхідність дослідження сутності бюджетної безпеки, її основних компонентів, впливу військового стану на бюджет, а також можливих заходів для забезпечення фінансової стабільності в країні.

Бюджетна безпека являє собою стабільний стан бюджетної системи, за якого держава спроможна виконувати свої фінансові зобов'язання, підтримуючи соціальну стабільність та економічну стійкість [2]. Основними складовими бюджетної безпеки є наявність надійних джерел доходів, раціональне управління видатками, дотримання соціальних зобов'язань перед населенням, а також оптимізація державного боргу для зменшення залежності від зовнішніх джерел. Ці компоненти забезпечують збалансованість бюджету і мінімізують ризики фінансової нестабільності, особливо в кризових умовах.

Військовий стан значно впливає на бюджетну безпеку. По-перше, істотно зростає частка оборонних витрат, що стають головним пріоритетом бюджету, але водночас призводять до збільшення бюджетного дефіциту. З іншого боку, в умовах падіння економічної активності скорочуються надходження до бюджету через обмеження економічної діяльності, зниження податкових надходжень та інших джерел доходів. Це спричиняє збільшення дефіциту бюджету, що змушує уряд звертатися до позик. Така ситуація загрожує надмірним накопиченням державного боргу, що зумовлює зростання фінансових ризиків для країни.

Після початку збройної агресії росії проти України в сфері державних фінансів України з'явилися такі тенденції [3]:

1) значне зростання загальних видатків державного бюджету (на 41,5% у реальному вимірі) та збільшення частки фінансування сектору безпеки та оборони;

2) зниження номінальних бюджетних доходів через скорочення економічної активності та запровадження податкових пільг для українського бізнесу;

3) активне залучення державних позик і нарошування державного боргу для компенсування падіння податкових надходжень у ситуації зростання державних витрат;

4) посилення грантово-кредитної підтримки від міжнародних офіційних кредиторів, як прояв солідарності з Україною з боку провідних країн світу;

5) фактична недоступність зовнішніх приватних джерел фінансування для уряду на невизначений термін;

6) випуск урядом внутрішніх військових облігацій і використання емісійних ресурсів центрального банку для забезпечення необхідних обсягів облігаційного фінансування при низькій активності приватних інвесторів.

У зв'язку з обмеженими внутрішніми ресурсами для фінансування бюджету в умовах війни, важливу роль відіграє зовнішня фінансова допомога [4]. Міжнародний валютний фонд (МВФ), Світовий банк, Європейський Союз, США та інші держави надають Україні гранти та позики, що частково компенсують дефіцит бюджету та дозволяють підтримувати соціальні зобов'язання перед громадянами. Однак така зовнішня підтримка має й певні ризики, оскільки зростає залежність держави від зовнішніх фінансових джерел. У випадку скорочення цієї підтримки чи зниження її обсягів можуть виникнути серйозні проблеми для фінансової стабільності. У зв'язку з цим уряд також звертається до внутрішніх джерел фінансування, зокрема, через випуск військових облігацій, проте участь приватних інвесторів поки залишається на низькому рівні.

Національний банк України підтримує фінансову стабільність через емісію національної валюти для викупу військових облігацій, однак такі заходи можуть створити ризики для інфляційної стабільності у середньо- та довгостроковій перспективі [5].

Важливим аспектом забезпечення бюджетної безпеки є також адаптація податкової системи до умов військового стану. Зокрема, для підтримки малого та середнього бізнесу держава запроваджує податкові пільги, що сприяють збереженню зайнятості та підтримці економічної активності. Однак такі послаблення водночас обмежують обсяги податкових надходжень, що збільшує фінансовий тиск на бюджет. Тому важливим завданням стає розроблення ефективних механізмів податкової підтримки, що могли б сприяти стабілізації економіки без значного зменшення надходжень до державної казни.

Ще одним суттєвим чинником, що впливає на бюджетну безпеку, є державний борг та бюджетний дефіцит [1]. Зростання дефіциту бюджету через високі витрати на оборону змушує уряд звертатися до позик як внутрішніх, так і зовнішніх. Це створює додатковий фінансовий тягар у вигляді виплат за борговими зобов'язаннями, що з часом може погіршити фінансову ситуацію в країні. З огляду на це, важливо розробляти довгострокові стратегії з управління державним боргом, що дозволить зменшити залежність від позик та підтримати бюджетну безпеку навіть після завершення військових дій.

Отже, бюджетна безпека України в умовах військового стану є комплексним поняттям, що включає управління дефіцитом бюджету, забезпечення соціальної стабільності, зменшення залежності від зовнішніх запозичень та збереження економічної стійкості. Міжнародна підтримка у вигляді грантів і кредитів відіграє вирішальну роль у стабілізації бюджету, однак водночас зростає боргове навантаження, що може створити фінансові ризики в майбутньому.

Важливим завданням держави є розроблення довгострокових стратегій, спрямованих на залучення приватних інвесторів, оптимізацію видатків і поступове зменшення залежності від зовнішніх джерел фінансування. Це забезпечить стійкість державних фінансів та фінансову незалежність України у повоєнний період, сприятиме економічному відновленню та підвищенню макроекономічної стабільності.

Література

1. Богдан Т. П. Державний борг і позики під час війни та методи їх поствоєнного врегулювання. *Фінанси України*. 2022. № 4. С. 27-45. URL: https://finukr.org.ua/?page_id=774&lang=en&aid=4886.

2. Бюджетний кодекс України: Закон України від 08.07.2010 № 2456-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>.

3. Два роки великої війни: як змінилася економіка, доходи українців та державний борг. *Мінфін – все про фінанси: новини, курси валют, банки*. URL: <https://minfin.com.ua/ua/currency/articles/dva-roki-velikoyi-viyni-yak-zminilas-ekonomikadohodi-ukrayinciv-ta-derzhavniy-borg/>.

4. Міністерство фінансів України: *офіційний сайт*. URL: <https://mof.gov.ua/uk/>.

5. Радіонов Ю. Формування і виконання державного та місцевих бюджетів в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*. 2023. № 53. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-53-55>.

УДК 336.32

Дмитренко Алла Василівна,

доктор економічних наук, доцент

Педина Аліна Олександрівна, студентка

Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (Україна)

ОСНОВНІ МЕТОДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Фінансова безпека – це стан економіки, за якого забезпечується стабільність фінансової системи, її стійкість до внутрішніх та зовнішніх шоків. В умовах війни Україна стикається з численними викликами: скороченням економічного зростання, зростанням інфляції, дефіцитом бюджету та збільшенням зовнішнього боргу. Забезпечення фінансової безпеки є важливим елементом для підтримки економічної стійкості, фінансування оборони та соціальної підтримки населення. Наразі є кілька основних методів забезпечення фінансової безпеки в сучасних умовах, а саме:

Монетарні заходи для стабілізації економіки, такі як:

- контроль за курсом національної валюти;
- НБУ запровадив фіксований курс гривні до долара, що дозволило знизити волатильність на валютному ринку;
- валютні інтервенції НБУ для підтримки стабільності гривні та поповнення резервів;
- збільшення облікової ставки;
- НБУ підвищив облікову ставку для стримування інфляції та зміцнення національної валюти;
- введення валютних обмежень;
- обмеження на відплив капіталу та регулювання валютних операцій з метою мінімізації ризику втрати резервів та стабілізації фінансової системи [1].

Фіскальні заходи та державне регулювання, прикладом яких є:

- оптимізація державних витрат;
- скорочення неефективних витрат бюджету та перенаправлення коштів на оборону, гуманітарну допомогу та соціальні виплати;
- впровадження програм зменшення бюрократичних витрат та державного апарату;
- залучення додаткових доходів;
- запровадження військового збору та підвищення податків на окремі категорії бізнесу з метою фінансування військових витрат;
- зміни в податковій політиці, спрямовані на розширення бази оподаткування та зменшення ухилення від сплати податків;
- випуск військових облігацій;
- Уряд випускає військові облігації, що дозволяє залучити кошти від населення та бізнесу на фінансування оборони.

Міжнародна фінансова допомога та співпраця з донорами, наприклад:

- фінансова підтримка від міжнародних організацій;
- Україна отримує кредити та гранти від МВФ, Світового банку, Європейського Союзу та інших донорів. Це дозволяє забезпечити фінансування критично важливих витрат під час війни;
- використання міжнародних резервних кредитних ліній для стабілізації фінансової системи;
- Міжнародні валютні свопи та резервні лінії;
- співпраця з центральними банками інших країн для обміну валютою та підтримки ліквідності;
- підтримка міжнародних партнерів допомагає стабілізувати платіжний баланс та забезпечити фінансування імпорту критично важливих товарів.

Забезпечення стабільності банківської системи, за допомогою таких засобів як:

- підтримка ліквідності банків;
- НБУ проводить операції рефінансування банків, що допомагає підтримувати їхню ліквідність та здатність виконувати свої зобов'язання перед клієнтами;